

ritatibus, quibus potissimum innituntur theologi extranei, qui eam potestatem negant, quam isti theologica argumenta solvant, quibus pugnant theologi galli ad eam tuendam. Adeoque constituit non modo *theoretice* probabiliorem esse gallorum opinionem, qui docent posse principes impedimenta statuere, quae irritent ipsum naturalem contractum matrimonii etiam post eius evectionem ad sacramenti dignitatem auctoritate sibi innata ac propria; verum etiam *practice* hanc dicit esse tutiorem, sive quoad principes, sive quoad Ecclesiam, sive quoad societatem, sive quoad nubentes ipsos (38).

Ita quidem hic auctor annis elapsis in primis operis sui editionibus, nunc vero in quinta huiusce tractatus compendii editione, a sententiis, quas prius adstruxerat, recessit, doctrinamque suam doctrinae apostolicae Sedis ad amussim conformavit publice declarans se nil aliud sentire ac tenere velle, nisi quod ab hac veritatis magistra tenetur atque docetur (39). Quae quidem agendi ratio penes omnes bene sentientes eidem clarissimo auctori laudem non minimam comparavit, nosque ipsi ei ex animo gratulamur.

Opportunum duximus sub ipsum tractationis nostrae exordium totam huius controversiae historiam brevi proponere. Quamquam enim quaestiones multiplices, quas in historica

(38) Part. III. sect. II. cap. II. art. 2. ed. Paris 1837.

(39) Etenim in praefatione ad hanc quintam editionem an. 1837. Compendii tractatus de matrimonio refert varia rescripta prodixisse a Sede apostolica post prioris operis sui publicationem de hoc argumento, quae hinc Rom. pontificum mens declarata magis ac magis est; hinc praemissis S. Innocentii I. verbis ex epistola ad concilium Carthaginense, quod a sancta Sede Romana «velut de » natali suo fonte aquae cunctae procederent, et per diversas totius mundi » regiones puri latices capitis incorrupti manarent, » ita praclare subdit: « Nous avons pris soin de réformer nos opinions, dès que nous avons vu » qu'elles n'étaient pas assez conformes aux traditions du Siège apostolique. » Nous devons donc avertir le lecteur de modifier ce qui a été dit dans notre » grand cours, et dans les premières éditions de notre Abrégé, d'après ce » que nous consignons dans ce Compendium. Si nous avons encore laissé » échappé à notre attention que que point d'une doctrine moins approuvée, ou » moins conforme à la foi de l'Eglise, nous voulons qu'on le tienne pour nul. » v. *Univers* 25. Janv. 1837.

hac adumbratione attigimus, partim in hac prima libri sectione, partim in altera, prout ordo rerum ac idearum postulabit pertractandae sint, iuvat tamen generali quodam modo totius controversiae ambitum primo complecti, deinde suis locis singula persequi. Itaque primo canones Tridentini, qui huc pertinent, quique sunt veluti cardo quaestionis, expendendi sunt.

ARTICULUS II. — Potestas Ecclesiae constituendi impedimenta dirimentia *dogmaticae* definita censi debet in Concilio Tridentino Can. III. et IV. Sessionis XXIV.

Tridentini porro canones, de quibus agitur, ita se habent: III. « Si quis dixerit, eos tantum consanguineitatis et affinitatis » gradus, qui Levitico exprimuntur, posse impedire matri- » monium contrahendum, et dirimere contractum; nec posse » Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, » ut plures impediant et dirimant; anath. sit. » IV. « Si quis » dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta ma- » trimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse; » anath. sit. » Hisce canonibus controversia omnis penitus sublata videbatur, saltem penes catholicos, qui in rebus fidei ac morum auctoritate Ecclesiae reguntur. At quas technas pervicaces homines excogitaverint, ut se ab ea subducerent, nuper diximus. Ut eas itaque ex ordine, distincte et per partes discisciamus, duo efficere hoc in articulo aggredimur: *primo* ostendemus, praefatos canones esse dogmaticos, non autem mere disciplinares; *secundo* veritatem dogmaticam in iis assertam vindicabamus. Prior pars est adversus Launoium, posterior adversus novatores sec. XVI.

Launoius itaque, ut adstruat canones, de quibus agimus, minime esse dogmaticos, adnititur ostendere, id colligi non posse ex anathemate, quo communiti sunt. « Porro, scribit, non ante » tollam manum de tabula, quam observaverim, eos falli gra- » viter, qui propter dictum anathema, Tridentinos canones non » ad disciplinam tantum, sed etiam ad fidem pertinere do- » cent: quasi vero canon in disciplinae causa editus anathe-

» mate muniri non possit. Nescierunt Gregorium Iuniorem ,
 » cum quasdam circa matrimonium leges negligi perspiceret,
 » ut illae diligentius custodirentur quam antea , in Romano
 » concilio decreta haec condidisse : *si quis commatrem spi-*
 » *ritualem duxerit in coniugio, anathema sit: si quis conso-*
 » *brinam suam duxerit in coniugio, anathema sit.* Quis au-
 » tem propter denuntiatum anathema duplex , dogma fidei
 » duplex a Gregorio constitutum assereret? Spectandum est
 » in primis , utrum canonis materia fidei dogma ferat : non
 » enim potest quilibet in dogma catholicum evadere (40). »

Optime quidem , si verum esset , quod ipse assumit , nempe theologos asserere canonem aliquem ideo esse dogmaticum , quia anathemate munitum cernunt. Ast hoc est falsum. Nec enim ignorant theologos plures reperire canones disciplinares , qui anathemate sanciti sint. Verum criterium discernendi canones dogmaticos a disciplinariis desumunt theologos catholici ab obiecto canonis , a fine , quem sibi praestituit Ecclesia in canone edendo , ab Ecclesiae ipsius mente. Iam vero si criterium istud applicemus canoni IV , de quo potissimum nunc est sermo , statim apparebit ex triplici hoc capite , illum vere esse dogmaticum.

Nam obiectum canonis IV non est merum *factum* , quod aut praecipitur aut vetetur , ut in canonibus recensitis concilii Romani sub Gregorio Iuniore coacti , sed est *ius* sive potestas , qua pollet Ecclesia , et quidem tale ius , ut in eo sanciendo minime *errasse* Ecclesia dicatur. Id vero constat ex verbis ipsis canonis : « Si quis dixerit Ecclesiam *non potuisse constituere . . .* vel in iis constituendis *errasse.* » Ergo agitur de *iure* , de *potestate* , de *veritate*. Potestas autem et veritas in Ecclesia sunt quid dogmaticum ; ergo obiectum canonis ostendit , illum vere esse dogmaticum. Quod quidem magis planum fit ex ratione , qua canon editus est : in eo enim anathema dicitur ei *qui dixerit*. Nam in aliis canonibus

(40) Regia etc part. I. art. 4. § 4. edit. cit. pag. 739. Loquitur autem de can. Trid. III. et IV.

ab adversario obiectis anathema dicitur iis , qui aliquid commiserint ; sed si anathema dicitur ei qui *dicat* , idem est ac si dicatur , ei qui opinetur et doceat ; proinde agitur de fide tenenda et tradenda.

Praeterea id ipsum efficitur ex fine , quem sibi proposuerunt Tridentini Patres in illis canonibus condendis sess. XXIV. Hic autem finis patefit ex ipsa inscriptione praefixa huic sessioni : *Doctrina de sacramento matrimonii*. Patefit ex declaratione praemissa a concilio his ipsis canonibus editis adversus novatorum errores ; en synodi verba : « quorum (impiorum hominum) temeritati sancta et universalis synodus cupiens occurrere , insigniores praedictorum schismaticorum *haereses et errores* , ne plures ad se trahat perniciose eorum contagio , exterminandos duxit . hos in ipsos haereticos , eorumque *errores* decernens anathematismos. » Si igitur ad exterminandas haereses et errores canones editi sunt , profecto non disciplinares , sed vere dogmatici sunt habendi ; tot enim sunt veritates dogmaticae , quot errores et haereses proscriptae.

Quae quidem confirmantur ex eo , quod contigit in lectione canonis IX. sess. XIII. *de sacrosancto eucharistiae sacramento* his verbis expresso : « Si quis negaverit , omnes et singulos Christi fideles utriusque sexus , cum ad annos discretionis pervenerint , teneri singulis annis , saltem in paschate , ad communicandum iuxta praeceptum sanctae matris Ecclesiae ; anath. sit. » Siquidem nonnulli theologos adnotarunt , quod cum eo in canone non de praecepto divino , sed tantum de ecclesiastico ageretur , contrarius error potius ut *schismaticus* , quam ut haereticus videretur damnandus. Attamen , ut scribit Natalis Alexander : » reliquos consessus anathemate damnandum putavit , in quod postea omnes convenere : quod negans christi-fideles hoc Ecclesiae praecepto obligari , neget consequenter traditam Ecclesiae a Christo potestatem leges condendi ad fide-lium salutem promovendam : quod certe haereticum est (41). »

(41) Dissert. XII. in sec. XV. et XVI. *De sacrosancta synodo Trident.* art. VIII. de sess. XIII. decretis n. 1.

Idque merito unanimi consensu declaratum fuit, quia licet praeceptum de communicando semel in anno ex se sit disciplinare, potestas tamen Ecclesiae condendi praeceptum et obligandi, veritas dogmatica est, adeoque hoc canone adserta (42). Multo vero id magis dicendum de canone IV. de quo disserimus, per quem expresse definitur, Ecclesiam *potuisse* statuere impedimenta, et in his constituendis *non errasse*; nam licet conditio impedimentorum sit quid disciplinare, potestas nihilominus ea statuendi est veritas dogmatica, et negatio huius potestatis in Ecclesia *haeretica* est. Ex animadversione praeterea illorum theologorum circa canonem IX. sess. XIII. evidenter patet pro certo omnes habuisse, canones constitutos a Tridentinis Patribus, apposita anathematis nota, totidem esse dogmaticos canones (43).

Quod demum attinet ad Ecclesiae mentem, seu ad ecclesiasticum sensum horum canonum III. et IV. (quos ideo coniungimus, quia eodem referuntur et ex aequo impugnantur a Launoio), quod nempe eos iugiter uti dogmaticos habuerit, duplici ratione ostenditur, *negative* et *positive*. *Negative*, quatenus nemo unquam usque ad Launoium in dubium id revocaverit, ita ut ante illum nemo unus proferri possit, qui cum Launoio consentiat; *positive* autem ex conciliis provincialibus, quae magno numero sec. XVI. celebrata sunt toto pene orbe terrarum post concilium Tridentinum, quaeque recensentur a Natali Alexandro et a Io. Dominico Mansi (44). Haec concilia omnia in duas ut plurimum partes divisa sunt, quarum prior complectitur decreta fidei, posterior decreta disciplinae, quae comprehenditur in concilii Tridentini capitibus de reformatione. Iam vero unanimi consensione memorata concilia profitentur, se habere uti dogmaticas, ac propterea ad catholicam fidem spectantes eas definitiones, quas in suis canonibus Tridentina

(42) Id ipsum contigit in non paucis aliis canonibus editis a conc. Tridentino, quos in *Praelectionibus theologicis* diximus agere *de facto cum iure coniuncto*.

(43) Cf. Gerdil *Trattato del matrim.* part. I. §. V.

(44) *Hist. eccles.* sec. XV. et XVI. art. cum nota Io. Dom. Mansi.

synodus sancivit; deinde vero ea amplectuntur, quae circa disciplinam in eadem fuerunt constituta. Ecclesia igitur universa solemniter professa est, se tanquam dogmaticos habere canones III. et IV. sess. XXIV. de Matrimonio.

Si itaque criterium, quo omnium catholicorum suffragio distinguuntur canones dogmatici a disciplinaribus, spectato obiecto, fine, et intelligentia seu mente Ecclesiae, canonibus III. et IV. applicemus, reperimus, in his omnes adimpletas esse conditiones, quae ad canones dogmaticos constituendos requiruntur, nec proinde, qui catholicam profiteantur fidem, eos dogmaticos esse inficiari posse.

Quae a Launoio afferuntur, ut contrarium suadeat, partim falsa sunt, ut patet ex iis, quae de adiecto anathemate disseruimus, partim ab hac quaestione sunt prorsus aliena, cuiusmodi sunt, quas profert leges de manumissione servorum ex episcoporum placito facienda ac de testamento, quas tulit Constantinus imperator, et quas canonibus confirmarunt synodi Arausicana I. Arelatensis II. et Matisconensis II. (45); Neque enim in iis agitur de Ecclesiae potestatae, sed de executione legum imperialium, de quibus in his conciliis sermo est.

Vindicata dogmatica auctoritate canonum Tridentinorum, reliquum est, ut eorundem vindicemus veritatem prout secundo loco proposuimus. Id autem efficiemus tum ex rei natura et a *priori*, tum a *posteriori*.

Ex rei quidem natura multiplex emergit probatio, eaque plane ineluctabilis; ac 1. ex ratione sacramenti, quae inhaeret coniugio legitime inter fideles celebrato. Ex demonstratis enim, in connubio christiano inseparabilis est ratio contractus a ratione sacramenti, quia sacramentum ex institutione Christi ab illo rite inito exurgit, immo et conficitur. Porro sacramentorum administratio ac moderatio ita a Christo Ecclesiae concredita est, ut ipsa possit decernere, quae ad eorum validam aut invalidam confectionem spectant et concurrere debent. Cum igitur

(45) Laun. op. cit. part. I. cap. XIV. pag. 745. seqq.

in matrimonii sacramento conficiendo requiratur legitimus contractus, qui oritur ex contrahentium consensu, si contractus nullus fuerit nullum pariter erit sacramentum ipsum; aut rectius etiam: Ecclesiae est personas habiles aut non habiles declarare seu efficere ad legitime contrahendum, atque idcirco ad conferendum aut recipiendum valide sacramentum matrimonii cum de re morali eique obnoxia agatur. Quapropter potest Ecclesia apponere conditiones sine quibus personae legitime contrahere non valeant nec proinde sacramentum efficere, et quibus deficientibus sacramentum nullum sit, adeoque et contractus. Hae autem conditiones illae sunt, quae impedimenta appellantur. Nam penes potestatem publicam est conditiones, sine quibus contractus valide fieri non possunt, apponere et nominatim certas personas ad contrahendum inhabiles reddere; sed potestas publica hoc non potest nisi in contractibus, qui ad suum tribunal pertinent. Atqui contractus matrimonialis, quia sacramentum est, ad Ecclesiae tribunal exclusive pertinet; ergo ipsa sola potest eas ponere conditiones coniugio christiano, seu penes ipsam est impedimenta dirimentia constituere.

2. Nemo negaverit, Ecclesiam ius ac potestatem habere in res spirituales; sed inter eas praecipuum locum obtinent sacramenta; cum igitur matrimonium sacramentum sit, hoc ipso in illud potestate pollet Ecclesia. In eius proinde potestate sunt conditiones apponendae ad validam sacramenti matrimonii collationem ac susceptionem; seu in Ecclesiae potestate est constituere impedimenta, quae nullum reddant contractum ad dignitatem sacramenti evectum, seu potius sacramentum constituentem; aut declarare et efficere, ut personae idoneae sint sacramento conficiendo aut non idoneae.

3. Quotquot catholico nomine ac professione censentur, fateri debent, Ecclesiam a Christo potestate praeditam esse condendi leges ad spirituale filiorum suorum bonum, eorumque actiones ita dirigendi, ut, si ad normam a se praestitutam non exigantur, ineptae ac nullius valoris sint ad finem, quem ipsa

intendit (46); potest igitur Ecclesia leges sancire, quae ita spiritualem contractum conjugalem christianorum, quo sacramentum efficitur, attingant, ut ineptum reddant ad sacramentum; aut si placet, personas ipsas attingant ita, ut eas reddant inhabiles ad contrahendum. Sane, ut vidimus, tum novatores, tum regalistae, qui tribuunt principibus potestatem in coniugium suorum subditorum, contendunt, imo adstruunt, posse principes ad bonum societatis tales condere leges, quibus nullum et irritum fiat coniugium, idque ob auctoritatem, quam habent in personas et contractus civiles; igitur eiusdem auctoritatis vi poterit Ecclesia personas sibi subditas afficere, et nullum reddere contractum spiritualem coniugii; seu quod idem est, potest statuere impedimenta coniugium irritantia.

Id, quod hactenus a priori ostendimus, a posteriori iam efficitur, nimirum ex perpetuo huius iuris exercitio. Nam si semel constiterit, quovis tempore Ecclesiam hac potestate in constituendis matrimonii impedimentis usam esse, hoc ipso constabit, ipsam revera posse id efficere. Iam vero quemadmodum Christus Matth. XIX. Marci X. et Luc. XII. iam constituerat impedimentum, quod vocant ligamini, ita ut nemo possit vivente adhuc uxore sua aliam ducere, sic Apostolus, accepta a Christo potestate I. Cor. VII. non modo declarat uberius Christi mentem circa memoratum ligaminis impedimentum, verum etiam vv. 12-15. aliud constituit dirimens matrimonium quoad fidelem, a quo religionis causa infidelis coniux discesserit, facultatem tribuens aliud ineundi coniugium (47); nec desunt, qui contendunt, eundem Apostolum impedimentum constituisse disparitatis cultus II. Corinth. VI. 14. illis verbis: « Nolite iugum ducere cum infidelibus; » saltem ex iis certum est prohiberi ab Apostolo fidelibus nuptias iungere cum infide-

(46) Hic, ut patet, pro certo assumimus, pollere Ecclesiam divinitus potestate condendi leges, quam theologi suo loco ostendunt adversus novatores saeculi XVI. Nosque evicimus in *Prælect. theolog.* in tract. *De loc. theolog.* part. I. *De Ecclesia* cap. IV. art. III. prop. unic.

(47) Cf. *Prælect. theolog. tract. de matrim.* cap. II. prop. II.

libus (48). Atque hinc factum est, ut eiusmodi nuptiae, quamvis non semper irritae, illicitae saltem apud christianos habitae fuerint, ut patet ex iis, quae scribit Tertullianus in lib. *Decorona militis*: « Coronant, inquit, et nuptiae sponso; ideo non » nubamus ethnicis, ne nos ad idololatriam usque deducant, a » qua apud illos nuptiae incipiunt (49). » Verisimilius nihilominus censeo, neque ab Apostolo, neque ab Ecclesia sex plus minus prioribus seculis disparitatem cultus fuisse impedimentum dirimens constitutum, sed solum prohibitas fuisse nuptias fidelium cum infidelibus, lege saltem generali. Nam quod spectat ad peculiare synodos, extra dubitationem est alicubi eiusmodi impedimentum constitutum fuisse; in concilio Illiberitano can. XVI. hoc decernitur: « Haereticis, si se transferre noluerint ad » Ecclesiam catholicam, nec ipsas catholicas dandas esse puellas; » sed neque Iudaeis, neque schismaticis dari placuit, eo quod » nulla possit esse societas fidelis cum infideli (50); » et can. XVI. « Si qui forte sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, » placuit nec in fine dandam esse communionem (51). » Alios eiusmodi canones inferius dabimus.

Interim ex his deprehendimus, vel ab ipsis Ecclesiae primordiis leges latas ab ea fuisse, quibus nonnulla coniugia

(48) In hanc sententiam consentiunt interpretes catholici Cornelius a Lapide, Estius, Calmet, Bernardinus a Piconio aliique. Et recte; siquidem per coniugia societas oritur omnium artissima, quae non sine magna fidei iactura esse potest. Animadvertunt praeterea hi ipsi, quod Paulus I. Cor. VII. permiserit quidem fidelibus iam nuptis cum infidelibus permanere cum iisdem, quando id fieri posset sine Creatoris iniuria; in hac vero secunda epistola vetuerit, ne innupti ducerent aliquem infidelem in coniugium. Rationem diversae huius agendi rationis exhibet Estius in hunc loc.

Iam S. Hieronymus in lib. I. contra Iovinian. n. 10. et in epist. ad Ageruchiam, quae in edit. Vallarsii est CXXIII. n. 6. scripserat: « Quodque addidit (Paulus) tantum in Domino, amputat Ethnicorum coniugia, de quibus » in alio loco dixerat: *Nolite iugum ducere cum infidelibus.* » Neque abnuunt ipsi interpretes protestantes, ut videre est in *Criticis sacris* ad hunc loc.

(49) Cap. XII. ed. Rigalt.

(50) Apud. card. de Aguirre *Collect. maxim. concil. Hisp.* tom. I. pag. 455.

(51) Ibid. pag. 456.

vel prorsus dirimerentur vel prohiberentur ne fierent, idque statutis poenis. Ergo Ecclesia sibi plenam a Christo moderandi coniugia filiorum suorum potestatem legislatricem tributam fuisse pro certo habuit, atque executioni mandavit pro ratione temporis, locorum ac personarum. Haud dubia legiferae huius supremae potestatis vestigia, immo vero et probationes occurrunt in documentis trium priorum seculorum. Etenim in canonibus apostolicis tres prostant, qui versantur circa coniugia nempe XVII. (52), quo bigami repelluntur ad ordinationem; XIX. quo arcentur a clero, qui duas sorores duxerint; XXVII. quo prohibentur coniugia clericis inuuptis, exceptis tantum lectoribus et cantoribus, seu constituitur impedimentum *ordinis* cuius canonis, utpote qui propius ad rem nostram faciat, verba haec sunt: « Inuuptis autem, qui ad clerum proveci » sunt, praecipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed » lectores, cantoresque tantummodo (53). » Hi porro canones, saltem usque ad quinquagesimum, a viris apostolicis, hoc est, secundo labente, et ineunte tertio a Christi nativitate seculo constituti sunt ac magno semper in pretio in Ecclesia habiti (54). Origenes supponit latam ab Ecclesia legem, cum affirmat eam non admittere digamos in clerum scribens: « Sicut ab ecclesiasticis dignitatibus, non solum fornicatio, sed » et nuptiae repellunt; neque enim episcopus, nec presbyter, » nec diaconus, nec vidua (diaconissa) possunt esse digami (55). »

(52) Iuxta versionem Dionysii Exigui; nam alias est XIII.

(53) In versione cit. alias est XIX.

(54) Cf. Guillelmum Beveregium *De canonibus apostolicis iudicium de numero et auctoritate canonum apostolicorum* §. X. qui ostendit, iam a maioribus fuisse receptos canones istos, et seculo II. labente et tertio ineunte fuisse collectos. Apud Cotelierium *Sanctorum Patrum, qui temporibus apostolicis floruerunt.* Antwerpiae 1698. vol. I. pag. 451. cf. etiam ibid. pag. 424. eiusdem Cotelierii de his canonibus *iudicium.*

(55) Hom XVII. in Luc. opp. ed. de La Rue tom. III. pag. 955.

Huc pariter referuntur, quae scribit Tertullianus in lib. *De monogamia*, cap. XII. in quo legem iamdiu in Ecclesia constitutam ac firmam supponit; dum enim vult, indiscriminatim omnibus monogamiam esse communem, urget

Ad has Ecclesiae leges aperte alludit S. Ignatius, dum in epist. ad Polycarpum praescribit, ut sponsi et sponsae *de sententia episcopi* coniugium faciant, quo nuptiae sint secundum Domium. Alia documenta ex tribus prioribus seculis praetermitto, cum ea, quae attulimus, sufficiant ad ostendendum quod proposuimus, nempe Ecclesiam iugiter hanc potestatem exercuisse, sive in dirimendis, sive in prohibendis nonnullis fidelium coniugiis.

Exinde receptum est, ut nunquam interruptum eiusmodi potestatis exercitium fuerit seculis insequentibus. Iam supra (cap. 1. art. 2.) verba descripsimus S. Basilii, quibus adstruit, consuetudinem seu morem, *qui legis vim* obtinet, repetendum a sanctionibus, quas viri sancti circa nuptias traderunt. Quandonam vero eiusmodi sanctiones a viris sanctis constitui potuerunt, nisi tribus prioribus seculis, vigente adhuc in Ecclesiam persecutione, cum ipse S. Basilus floruerit sec. Ecclesiae IV. (56)? ad minimum alludere potest ad ea, quae sancita fuerunt a conc. Illiberitano sub initium quarti seculi, ut vidimus, celebrato, vel a synodo Ancyrana, a qua editus est canon adversus raptos (57). Sic etiam concilium Neocaesariense reapse statuit impedimentum affinitatis cuius pariter canonis verba attulimus.

Sed pergamus alia ex sec. IV et V. documenta afferre. S. Siricius impedimentum *publicae honestatis* in epist. ad Hi-

exemplum cleri, qui illam profiteri tenebatur antequam ad ecclesiasticos gradus ascenderet « Unde enim, inquit, episcopi et clerus? nonne de omnibus? » Si non omnes monogamiae tenentur, unde monogami in clerum? An ordo » aliquis seorsum debet institui monogamorum, de quo adlectio fiat in » clerum? »

(56) Vita enim functus est an. 378. vel 379. cf. Baronium ad an. 378. et Tillemont *Mémoires pour servir à l'hist. ecclésiast.* tom. IX. pag. 278.

(57) Celebratum est hoc concilium an. 314. cf. apud Harduinum *Acta concil.* tom. I. col. 275. Etsi daremus quod nonnulli contendunt, hoc canone Patres Ancyranos non tam impedimentum constituere, quam quod ius naturae obdatam fidem postulat, declarare, non tamen sequeretur, vere legem non fuisse latam ad ius naturae confirmandum. Caeterum erat in sponsi potestate raptam virginem sibi restitutam sive recipere, sive recusare.

merium, Tarraconensem episcopum, aperte statuit scribens: « De coniugali autem violatione requisisti, si desponsatam » alii puellam alter in matrimonium possit accipere? Hoc ne » fiat, modis omnibus inhibemus; quia illa benedictio, quam » nupturae sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur (58). » Qui insuper in eadem epistola de personis agens voto obstrictis scribit: « Prae- » terea monachorum quosdam atque monacharum abiecto pro- » positio sanctitatis in tantam protestaris demersos esse lasciviam, » ut prius clanculo, velut sub monasteriorum praetextu illicita » ac sacrilega se contagione miscuerint; postea vero in ab- » rupta conscientiae desperatione perducti de illicitis com- » plexibus libere filios procreaverint, quod et publicae leges » et ecclesiastica iura condemnant. Has ergo impudicas de- » testabilesque personas e monasteriorum coetu, ecclesiarum- » que conventibus eliminandas esse mandamus (59). »

De hoc ipso voti impedimento extat can. CIV. concilii Carthag. IV. « Ut si quae viduae... se devoverunt Domino... » postea vero ad nuptias seculares transierunt... tales per- » sonae sine christianorum communione maneant, quae etiam » nec in convivio cum christianis communicent. Nam si adul- » terae coniuges reatu sunt viris suis obnoxiae; quanto magis » viduae, quae religiositatem mutaverunt, crimine adulterii » notabuntur, si devotionem, quam Deo sponte, non coactae, » obtulerunt, libidiosa corruperint voluptate, atque ad se- » cundas nuptias transitum fecerint (60)? » Quo quidem canone adulteriis comparantur viduarum Deo devotarum transgressiones. Dixi eiusmodi violationes adulteriis comparari,

(58) Cap. IV. apud Coustant. col. 628. Nonnulli disputant, de qua benedictione loquatur hic summus pontifex; ast Coustant. in obvio sensu de alia benedictione, haec verba intelligi non posse ostendit, nisi de benedictione, quae in prima desponsatione, seu in sponsalibus dabatur. Declaravit propterea virum et sponsam alterius ad valide contrahendum inhabiles esse.

(59) Ibid. cap. VII. col. 629.

(60) Apud Harduin. *Acta Concil.* tom. I. col. 985. Celebratur autem est hoc concil. an. 456. eique interfuit S. Augustinus cum episcopis 214.

quia, etsi vere ac proprie adulteria non sint, prout iamdiu adnotaverat S. Augustinus, tamen ipsemet affirmare non dubitat « lapsus et ruinas a castitate sanctiori, quae vovetur Deo, adulteriis esse peiores (61). »

Verum quod ut illicitum damnatum est in consilio Carthaginensi IV, ut invalidum decernitur ab Innocentio I. scribente : « Quae Christo spiritualiter nupserunt, et velari a sacerdote meruerunt, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam poenitentiam, nisi is, cui se iunxerant, de seculo recesserit. Si enim de omnibus haec ratio custoditur, ut quocumque vivente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agenda poenitentiae licentia concedatur, nisi unus ex eis defunctus fuerit : quanto magis de illa tenenda est, quae ante immortalis se sponso coniunxerat, et postea ad humanas nuptias transmigravit (62). » Id ipsum constituit conc. Chalcedonense can. XVI. his verbis ; « Sancimus virginem, quae se Deo consecravit, similiter et monachum, non licere nuptialia iura contrahere. Quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem decrevimus, ut habeat auctoritatem eiusdem loci episcopus misericordiam eis, humanitatemque largiri (63), » et can. XV. de diaconissa iam sanxerat, quod « si aliquandiu temporis in ministerio permanens, semetipsam tradat nuptiis, gratiae Dei contumeliam faciens, anathematizetur huiusmodi cum eo, qui eidem copulatur (64). »

(61) Lib. *De bono viduitatis* cap. X. et XI. iuxta S. Doctorem eiusmodi nuptiae erant illicitae sed non invalidae. Utique ; attamen lege Ecclesiae, saltem graviter prohibita ac damnatae.

(62) Epist. II. ad Victricium Rotomagensem cap. XII. apud Coustant. col. 734. ubi apertissime et ineluctabilibus documentis ductis a conc. Toletano I. can. 16. Turonensi II. can. 20. Arelatensi II. can. 52. Aurelianensi V. can. 19. Maticonensi I. can. 12. cl. editor ostendit Innocentium de vera coniugii dissolutione disserere, atque idecirco de dirimente impedimento, quod ipse constituit.

(63) Harduin. *Acta Concil.* tom. II. col. 607.

(64) Ibid.

Rursum Innocentius I. in epist. ad Probum impedimentum ligaminis sin minus instituit, quia ipsum iuris divini est, saltem applicat ad peculiarem casum de quo agebatur, eiusque vim declarat illis verbis : « Statuimus, fide catholica suffragante, illud esse coniugium, quod primitus erat gratia divina fundatum, conventumque secundae mulieris, priore superstite, nec divortio eiecta, nullo pacto esse legitimum (65). »

Et haec quidem ex quatuor prioribus seculis documenta in rem nostram attulisse sufficiat. Quae enim a nonnullis praeterea exhibentur, non satis firmae auctoritatis nobis esse videntur (66).

Progredientes ad quatuor insequentia secula reperimus Ecclesiam in iuris sui possessione constantem in impedimentis sancientis. Ita S. Symmachus papa in epistola ad Caesar. c. IV. ubi de raptoribus ita constituit : « Raptores igitur viduarum, vel virginum pro immanitate tanti facinoris detestamur, illos vehementius persequendo, qui sacratas virgines, vel volentes, vel invitae, matrimonio suo sociare tentaverint : quos pro tam nefandi criminis atrocitate a communione suspendi praecipimus (67). » Concilium Turonense II. can. XX. de iis, qui post consecratam Deo castitatem matrimonium at-

(65) Apud Coustant col. 910.

(66) Etenim afferri consueverunt inter caetera epistola S. Callisti ad Gallicanos episcopos data, nec non epistola S. Iulii I. quibus impedimentum statuitur consanguineitatis ; at certum est has epistolas spurias esse, ac depromptas ex collectione Isidoriana. Cf. Berardi in op. *Gratiani canones ab apocryphis discreti*. Taurini 1734. tomi I. part. II. pag. 106 seqq. item pag. 185 seqq. Sic etiam adduci solet auctoritas S. Leonis M. decernentis impedimentum criminis. Verum et hoc documentum apocryphum est, ac desumptum a Gratiano ex conc. Triburiensi in Germania celebrato. Neque admittimus verba S. Augustini desumpta ex eius lib. I. *De nupt. et concupiscentia* cap. X. legenda esse cum particula negante : « Mortuo viro, cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium (*non*) potest cum quo prius adulterium fuit, » ut patet ex scopo S. Doctoris ; ac reipsa sine hac particula legunt editores Maurini.

(67) In *Collect. maxima conc.* Venet. tom. VIII. col. 212. Floruit porro Symmachus ab an. 501. ad an. 511.

tentare praesumpserint ita decrevit : « Perimendi sunt oris » gladio et a communione privandi, si relicta sibi decreta seniorum observare noluerint, et pastorem suum audire despexerint, et esse separati noluerint. Qui ergo in hac pertinationa durare voluerint, et plus in volutabro malae conversationis permanere, quam se de vetito coniugio separare, perenni excommunicatione damnentur (68). » Ita quidem de impedimento voti Patres Turonenses, qui innituntur tum auctoritate Innocentii I. tum concilii Arelatensis II. id ipsum sancientium. De impedimento criminis ita sanxit conc. Triburiense can. LI. « Illud vero communi decreto secundum canonum instituta definimus, et praeiudicamus, ut si quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, synodali iudicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei coniungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec christianae religioni oportet, ut ullus ducat in coniugium, quam prius polluit per adulterium (69). »

Plures alias sive constitutiones pontificias, sive conciliorum sanctiones praetermittimus, quae magno numero per idem temporis proferri possent, quae rem nostram penitus conficiunt (70). Interim ex iis, quae speciminis gratia in medium attulimus, pronum est colligere, Ecclesiam ab aetate apostolica ad concilium usque Tridentinum in pacifica ac plena possessione fuisse exercitii illius potestatis, quam ei adstruimus ac vindicamus, in constituendis impedimentis matrimonium dirimentibus. Ex quo rite concluditur iure optimo Tridentinam synodum can. III. et

(68) Apud Harduin tom. III. col. 565. celebratum est an. 567.

(69) Harduin *Acta Concil.* tom. VI. part. I. col. 434. celebratum est an. 895.

(70) Cf. Gerbais op. cit. qui ex quinto, sexto, septimo, octavo ac nono seculo, ac deinceps usque ad seculum XVI. seu usque ad concil. Tridentinum ostendit concilia tum oecumenica tum provincialia, tam in oriente quam in occidente, seu universam Ecclesiam constanter hanc potestatem circa impedimenta impedientia ac dirimentia exercuisse, cuius exercitii documenta illuc recoli possunt a sect. I. ad VII. inclusive partis primae. Deinde a sect. VIII. ipsius confirmat luculentissimis factis, quae ipsi suppetunt a saec. IX. ad XVI.

IV. definivisse, Ecclesiam potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, nec in iis constituendis errasse. In hoc quippe statuendo concilium normam universae ecclesiasticae traditionis secutum fuisse dicendum est.

Effecimus proinde, quae hoc in articulo proposuimus, ostendimus scilicet, canones III. et IV. Tridentinae synodi vere esse dogmaticos, secus ac autumaverit Launoius, et evicimus ejusdem Tridentinae definitionis veritatem adversus saeculi XVI. novatores.

Verum parum adhuc profecissemus, nisi simul ostenderimus, Tridentinos Patres, dum definiverunt Ecclesiam posse constituere impedimenta, *Ecclesiae* nomine vere significasse clericalem coetum, seu ecclesiasticam hierarchiam, non autem principes seculares, prout omnium primus Launoius contendit, quod quidem insequenti articulo praestabimus.

ARTICULUS III. — Concilium Tridentinum canonibus III et IV. sess. XXIV. *Ecclesiae* nomine clericalem coetum, seu ecclesiasticam hierarchiam, prout a laicis ac secularibus principibus distinguitur, significavit.

Iam superius animadvertimus novum Launoii figmentum, quo adstruere adnitus est, Tridentinos Patres in adductis canonibus *Ecclesiae* nomine significare voluisse civiles principes, adeo paradoxi instar esse, ut nullum adstipulatorem nactus sit. Attamen Tamburinius eidem favere visus est (71). Quare ut hoc etiam effugium eripiamus ecclesiasticae potestatis adversariis, haud nos pigebit et hoc commentum evertere. Idque efficiemus 1. ex ipsa rei natura; 2. ex scopo Tridentinorum Patrum; 3. ex absurdo; 4. ex facto.

Quod antequam praestemus, aliquid de Launoii doctrina praemittamus necesse est. Probaturus igitur Launoius principibus ius competere, et quidem exclusive, constituendi impedimenta matrimonium dirimentia, praeter caetera argumenta, quae fuisius evolverat ad hanc suam doctrinam persuadendam, tandem

(71) In op. cit. *Praelect. de iustitia christiana, et de sacramentis* vol. II. §. LXXXVIII.